

ELŐFIZETÉSI ÁRAR:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre... 16 kor.
 Negyedévre... 4 "

Helyben házhoz hordva:
 Egész évre... 20 kor.
 Negyedévre... 5 "

Vidékre postán szállítva:
 Egész évre... 24 kor.
 Negyedévre... 6 "

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétig és
 Hanap utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáczai-utca 2.

Ászerkesztőség kéziratok visszaszolgáltatás
 vagy megőrzésére nem vállalunk.

Előzetesek és hirdetések a
 kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 ARD.

NAGYVÁRAD, október 26.

A német szocializmus válsága.

A német szocialista párt Jénában tartott országos nagygyűlésén érdekes és figyelemreméltó jelenségek és kérdések kerültek felszínre. A kongresszus elé mindazok, a kik a szocializmus terjedését, a szocialisták mozgalmát figyelemmel kísérik, nagy kíváncsisággal néztek. Részint, mert a szocialista párt határozatai, taktikája szinte döntő befolyással van más országok szocialista pártjaira; részint, mert a kongresszus mozgalmassá, sőt a német szocialista pártra nézve végzetesnek ígérkezett.

Végzetes a jénai kongresszus a német szocialista pártra nem volt. Egységét minden erő lathatóságával sikerült megmenteni. A napirendre került kérdések és a lefolyt viták azonban érdekesek voltak és bennünket is érintettek. Mindenekelőtt meg kell jegyezni, hogy a német szocialista pártban nagyok az elvi ellentétek, melyek minden pillanatban pártszakadásra vezethetnek. Ezen ellentétek a taktika és elmélet terén domborodnak ki. A német szocialista sajtóban állandóan heves vita folyik a vezérek között és a német szocialistáknak két meggyőződése van. Egyiket a pártegység kedvéért vallja, másikat meggyőződése szerint hiszi. Vannak Kautsky, Bebel-, Bernstein-, Friedberg hívek. Vannak orthodox-, reform- és anarcho szocialisták, melyek a pártban külön csoportokat képeznek és egymás ellen heves harcot folytatnak. E csoportok között napról napra nagyobbak az elvi ellentétek és előbb-

utóbb a teljes szakadás, mely a német szocialista pártot válságba zavarja, elkerülhetetlen. A fölmerült ellentétek annál érdekesebbek, mert más országok szocialista pártjaiban is észlelhetők és a társadalmi békére, a megzavarás nélküli fejlődésre ezen irányok erős hatással lehetnek.

A szocializmust az anarchizmus szülte. A szocialista és anarchista teóriák egy hirtelen meglepetésszerű forradalommal gondolták megdönteni a mai társadalmi rendszert. Egy szervezett forradalom segítségével akarták eltörölni a magántulajdont és behozni a kommunizmust vagyis a vagyonszétosztást. Ebben a törekvésben azonban hamarosan csalódtak és a társadalom alapjainak közelebbi áttanulmányozása kiábrándította a gondolkodókat ezen utópisztikus törekvésből. Marx, Engels, Lassalle föllépése és munkáik csakhamar meggyőzték a nagy forradalmárokat, hogy forradalommal, erőszakkal a természeti fejlődés ki nem zökkenhető, hogy ezen eszközök anarchiát, de nem társadalmat teremtenek.

A proletáriátus mozgalma csakhamar irányt változtatott. Többé nem bíztak a máról-holnapra előkészítendő forradalomban, az állam és nemzeti törvények semmibe vevésében, hanem a törvények keretein belül való szervezkedésben, azok az adta jogok igénybe vételében. Így váltak ki a szocialisták az anarchistákból. A forradalmi eszme ezzel elbukott és felülkerekedtek a fejlődési teóriák. A jelszó az lett: szervezkedjünk, vívjunk ki politikai jogokat, azok segítségével válasszunk szocialista képviselőket és kerítsük hatalmunkba parla-

mentet, melynek segítségével a szocialista államhoz juthatunk.

Az a parlamenteken kívül a szakegyletekben, népgyűlésekben, kongresszusokon hirdették ezt a taktikát, az eredmény nagyon könnyűnek látszott. A munkások szívesen ringatták magukat ezen álomnak is lehetetlen dologban. A munkásság nem hallott ellenérvet és készpénznek vette a vezérek fantasztikus terveit. Azonban keserű csalódások következtek. A műveltség terjedésével a politikai jogokat is megkapta a munkásság. A nyugati államok, Angliát kivéve, általános választói jogot adtak a népnek, mely tekintve ezen nemzetek egységét és teljes függetlenségét, veszedelmekkel nem járhatott. A munkásság szóhoz jutott, a vezérek a parlamentbe kerültek. Az agitáció helyett a cselekvés terére és a cselekvés terén recsegve hullottak széjjel a szocialista teóriák, dogmák. Olyan hatalmas tényezőkkel kerültek szembe, melyeket agitatói hevében elméletileg megsemmisítettek.

A szocialista vezérek a parlamentbe jutva, szemben találták magukat a nemzeti eszmével, törekvésekkel. Az elvont elméletben könnyű volt a nemzeti eszmét megsemmisíteni, a gyűléseken olcsón lehetett sikereket aratni a nemzetköziség hirdetésével. De a parlamentben, ahol a nemzet képviselve van, ahol a nemzet egyoldalú oszttájról, hanem az egész ország szempontjából tárgyalják a szönyegre kerülő kérdéseket — ott a vezérek jó ideig tanácstalanul állottak.

Dilemma elé kerültek. Vagy tovább hirdetni teóriákat, elvont filozófiát, festeni fan-

„TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

A kulcs.

Írta: E. Haracourt.

Október elseje volt. Mikor belépett a jós-nőhöz, köszönt, lehuzta keztyűjét s némán tartotta oda tenyerét.

A Pythia megfogta a kezét s aztán hosszas vizsgálat után a fiatal embert. Magas, barna, elegáns, 26 éves ifjú volt, a királyi arczával, sasorrával, gascon bajuszával pompás d'Artagnán lett volna bármely színpadon, ha valami kifejezhetetlen szomorúság nem árasztotta volna el az arczát.

A jós-nő a kéz felé hajolt s lassan ingatta a fejét:

— Beszéljen — szólt a férfi. — Én nem tudom, hiszek-e a tudományában asszonyom, de hogy megnyugtasson a jövőről, lesz szíves valamit a multamról beszélni?

— Legyen. De nagyon kérem, ne szakítson félbe, se helyeslő, se tagadó szavaival. . . Ön most huszonhat éves és művész lehet, vagy zenész, — lehet, hogy költő, de mindenesetre

élénk, érzékeny képzelődésű ember. Mélységesen büszke; azért mondok mélységeset, mert az ön büszkeségének semmi köze ahhoz a felületességhez, a mik a nyegle poseurókat alkotják, sőt elenkezőleg ön sokkal büszkébb, semhogy hiu legyen, mert érzi, hogy tud akarni és dolgozni és ha még nem foglalja el az önt megillető helyet, annak egyetlen oka, hogy — épp mert az az ön helye — nagyon magasan van. . . De ha úgy tetszik, menjünk messzebb vissza a multba. Eddig nem volt boldog az élete, egészsége sem volt erős. Tizenhárom éves korában nagy betegségem esett át, de az oly jellemek, mint ön, nem ézik meg a betegség nyomát. Ami önnek jobban fáj, az az érzelmek különbözőségéből származott, ami elidegenítette családját. Élete hoszonkeddik évében újra történt önnel valami életbevágó, valami nagyon fontos eset: valami, ami az ön szabad elhatározásából származott és ami életének egyszerre más irányt adott s a művészet felé terelte és ön szakított valamivel, számtalan valamivel; az a kötelék, ami önt másokhoz kötötte, egyszerre brutálisan kettévágott.

Ez időben (de ez csak hypothezis) ön

megvált egy terveivel ellenséges családtól, s aztán bátran ment álma után. . . igen; ez az; huszonkétéves korában otthagyta a szülei házat és minden vagyon nélkül, egyedül tudása és akarata erejére támaszkodva. Párisba jött. A kezdet kínos nehézsége, a küzdés, a homály két éven keresztül tart és akkor felragyog egy sugár, a siker s élete másodszor is új irányt vesz. . . Elmondhatok mindent?

— Igen.

— Az új irány egy kissé nyugtalanító: a szerencsének megvan a rossz oldala is; a nagy sikernek nyomán fájdalom fakadt. A siker előtt az ön élete talán szegényebb, talán magányosabb volt, de épp azért nyugodtabb. A hírrel együtt megjött a társaság s arra a szerelem, a boldogtalan szerelem, mert ellene van a társadalom törvénye és ez, meg a társadalmi egyenlőtlenség felláztatja lelkiismeretét s következik a morális harcz. . . Uram, nincs magánál valami csekélység, ami valaha azé volt, akit szeret.

Mellénye belső zsebéből egy piczi csipkékendőt vett elő s átnyújtotta a jós-nőnek:

— Köszönöm. A lányka — mert egy kis

LEBOVITS és WEISZ angol divat férfiszabó cég

keztek, a mely raktár dús választékban a nagyérdemű közönség rendelkezésére áll. Előnyös ruhabérlet-táblázattal a cég szívesen szolgál, a legjobb kiszolgálásról pedig a cég eddigi jó hírneve is kezeskedik. — A m. t. vevőink és a t. közönség további pártfogását tisztelettel kéri

Lebovits és Weisz angol divat férfiszabó cég NAGYVÁRAD, Fő-utca, zárda-épület. — Városi és vidéki telefon sz. 151.

tasztikus szosziálista államokat, tagadni a nemzet létjogosultságát, ócsárolni hitet, erkölcsöt és hirdetni nemzetköziséget, hitetlenséget, morál nihilizmust; vagy pedig bele illeszkedni a nemzeti keretbe, elismerni a nemzeti államot, annak kül- és belédekeit, lemondani a hit ócsárlásáról, a demagógia fantasztikus álmairól és részt venni a parlament gyakorlati munkájában, egyrészt képviselve a munkásság érdekét, másrészt azonban beleilleszteni ezen érdeket a nemzeti keretbe.

Ez a kérdés a szocziálista képviselők szaporodásával mindjobban előtérbe nyomult és abban a pillanatban lett aktuális, a mikor a szocziálista párt tényező lett a parlamentben. A következetesség azt kívánta, hogy a szocziálisták hűen tartsanak ki a teoria mellett, de a szükségesség, a gyakorlati élet a másik állásponthoz kényszerítette őket. A munkásság érdekeit teoriák hangoztatásával, demagógiai allurekkel nem lehet szolgálni.

A fejlődés, a technika haladása folytán bonyolult gazdasági helyzet szükségessé tette a szocziális reformokat, szaporította a proletáriátust, melyet szép elméletek ki nem elégíthettek. A parlamentben napirendre kerültek a szocziális kérdések és a szocziálista képviselők kénytelenek voltak a szocziális reformokban részt venni.

Az elmélet így fokozatosan háttérbe szorította és helyébe lépett a gyakorlati munka. A világmegváltás hirdetése, a nemzetközi tanok nem jutottak szóhoz a parlamentben. A szocziálista vezérek csak akkor kezdték észrevenni, hogy *a nemzet nem üres forma, hogy a hazafiság, hazaszeretet mélyen gyökerezik a szívekben.* A nemzet erejét megérezték és kényszerültek belátni, hogy a nemzet nem «nazug frázis», hanem hagyományokon, érzelmeken nyugvó hatalmas erő, népek életében döntő tényező és elsőpri, ki vesztére tör. Ők kik a militarizmust egy-egy gyűlésen egy rossz viccczel, vagy rabuliztikus szofizmával eltörölték, kénytelenek voltak belátni, hogy a mai

viszonyok között a *hadsereg nemzeti szükség;* ők, akik gyerekes könnyedséggel eltörölték elméletben a nemzetek érdekeit, fokozatosan belátták, hogy a nemzeteknek külön-külön politikai és gazdasági érdekeik vannak, melyeket meg kell védeni, istápolni. A parlamentben, a gyakorlati politikai életben tudták csak meg, hogy *nemzet és nép egy,* mely egybeforrott évszázados, évezredek küzdelmei alatt.

A nemzeti erő leket ütött a szocziálisták teoriáin és egyes alaptanokat roncsosá morzsolta. Melyik nyugati, német, francia, belga szocziálista vezér beszél ma a szocziálista államról? Programjukban van még, mint végcél, de örülnek, ha senki sem beszél róla.

Ma csak a szakegyletekben beszélnek a magántulajdon eltűrléséről, a nemzeti sorompók lerombolásáról, a nemzeti eszme bukásáról, csődjéről, de különben, hasonlóan a többi politikai pártokhoz, erejük az aktuális kérdésekben merül ki. A nemzeti eszme győzelme ez, a hazafias érzés sikere ezen balga teoriák háttérbe szorítása. A szocziálisták gyengének bizonyult a nemzeti eszme elleni küzdelemben és ma az ellentmondások, a belső ellentétek egész sorával küzd, vergődik és dogmaszerű teoriái helyébe a gyakorlati alkalmazkodás, a nemzeti keretbe való beleilleszkedés nyomul. A német, francia és a többi kifejlett szocziálista pártokat csak a jelen tartja össze, az aktuális kérdésekben találkoznak csak, de a mi Marx stb. teoriáját illeti, azok terén napról-napra szaporodnak az ellentétek.

A jénai kongresszuson sikerült Bebelnek megakadályozni a pártszakadást, de ezzel a nagy ellentétek nem simultak el. A német szocziálista pártban különösen három erős, egymással ellenkező irány érzékelhető. Egyik a *reform-szocziálisták.* Ennek vezére *Bernstein* Ede birodalomgyűlési képviselő. Bernstein volt az első, aki kikezdte a szocziálisták dogmáit, Marx tanait és kimutatta, hogy ezek nagy része avult, a gyakorlati élet, a fejlődés által megcáfolt üres elmélet.

Ezzel kegyelemdőlést adott a szocziálista teoriának. Bernstein Marxnak négy tételét döntötte meg, de az elegendő, hogy a szocziálisták méregtoga kivesszen. E négy a szocziálisták alapját képező tétel a következő:

1. Az agrárkérdés. 2. A kapitalizmus krízise. 3. Az összeomlás teoriája. 4. A végelnyomorodás kérdése. Ez a négy tétel dogma volt, remény, hit, minden, mert e tételek beigazolása vezetett volna a magántulajdon, a mai társadalom katasztrófájához és a szocziálista állam fölépítéséhez. Vegyük sorra a tételeket, melyek a szocziálisták mély betekintést nyújtanak nekünk.

1. *Az agrárkérdés.* A szocziálisták azt tanítják, hogy a technika haladása, tökéletesebbé nemcsak a kisipart söpri el, hanem a kisbirtokot is. Vagyis a föld néhány kiváltságos kezébe kerül, a nép föld nélkül marad, a kisgazdák elpusztulnak, a gépek fölöslegessé tesznek sok munkaerőt és a parasztság nyomorba kerülve, martalékkul esik a forradalmi törekvéseknek, a szocziálistákhoz. Bernstein hiteles, különböző országokból gyűjtött statisztikákkal ezt megcáfolta. Kimutatta, hogy a kisipar prosperál, de bebonyonyította, hogy az állam minden törekvése, bizonyos eredménnyel oda irányul, hogy a kisbirtokot fenntartsa. Kimutatta, hogy az állam czélutódos fajpolitikája szaporítja a kisgazdát, a kisbirtokost és hogy ezen törekvést az agrarizmus nagy eredményekkel segíti és fejleszti. A szocziálisták tehát ez irányu bizakodása hiába való.

2. *A kapitalizmus kérdése.* A szocziálisták alaptétele szerint a tőke mindig kevesebb és kevesebb kézbe jut és a fejlődés meghozza, hogy néhány száz kézben esz az egész tőke, vagyis a magántulajdon és ez állapot forradalmat idéz elő és a tulajdonközösséghez vezet. Ezzel szemben Bernstein rengeteg statisztika adat segítségével kimutatta, hogy a *vagyoneloszlás mindig nagyobbodik* és a tőke így mindig több és több kézbe jut, sőt a szocziális reformok lehetővé teszik a vagyonosok szaporodását, a tőkeszerzést oly módon, hogy védik a munka érdekét és emelik értékét.

3. *Az összeomlás teoriája* nem bizonyult igaznak. A Marxizmus azt tanította, hogy időnkint hatalmas gazdasági válságok lesznek, melyeket a gyors és ezáltal beállott túltermelés idéz elő. Ezen válságok pedig mindig nagyobbak lesznek, ami által a munkátlanok terjed és végül a katasztrófát, a mai társadalom összeomlását idézik elő. Bernstein kimutatta, hogy a szocziális előrelátás annyira fejlődik, hogy a termelést szabályozzák és a szocziális reformok ily válságokban segítségére lesznek a munkátlanoknak. Ezzel a gazdasági fejlődés okozta krízis teoriája csődöt mondott. Ugyan- így bizonyult valótlanok az *elnyomorodás teoriája,* mely ellen indirekte maga a szocziálista párt küzd. Marx szerint a gazdasági fejlődés a munkásság nyomorához, inségéhez vezet.

Bernstein ezt megcáfolta azzal, hogy rámutatott a szocziálista pártok törekvéseire, melyek szerint a munkásság helyzetének javításán a mai társadalom keretein belül küzdenek. E teoriát ártalmatlanná teszik a szocziális reformok, melyek a munkásság helyzetét megjavítják, a béreket nagyobbítják. A régi szocziálisták alaptételeinek ezen megdöntése csoportosította maga körül a *revizionistákat,* a kik a szocziálisták program megváltoztatá-

leánykáról van szó — csak oly bánatos, mint ön; mert szereti és végtelenül szenved, hogy családja eltilja öntől — miért? Mert gazdag, vagy mert társadalmi állása magasabb? Nem tudom, De a szülők is szenvednek, gyöttri őket kényeztetett, imádott, egyetlen leányuk bánata. Látom az anyát zokogva sírni, akinek a legnagyobb szívfájdalmát ön okozta, de aki megbocsát és hívni fogja önt . . .

— Hogyan, asszonyom, mi fog történni?
— Mondom, keserves zokogás — s aztán a síró szülők belenyugosznak . . .

— Mikor?
— Egy év lefolyta előtt.
— Szóval, valami nagy, nagy dolog fog történni?

— Mostanhoz egy évre nagy dolog fog történni!

— Beszéljen . . .
— Utazás — elválás . . .
— El fog szökni velem?
— Nem, egyedül fog elmenni.
— S én utána megyek?
— Nem, ön csak később fogja követni.
— De elvégre mégis az enyém lesz, nekem adják?

— Nézze, itt a tenyerében, a jövő vonalai között látok egy kulcsot. Mához egy évre kezébe adják, drága kedvese nem hallja lépteit, mert alszik, alszik . . .

— Mielőtt e boldogsághoz érünk, sok keserves harcokon kell átesnünk, ugy-e?

— Kegyetlen keservesen!
— És ő szenvedni fog?
— Kevésbé, mint a többiek?

— Annál jobb.
— Ne örüljön!
— Miért? Hát elfojtja a fakadó reményt?
— Nem, amit mondtam, mind beteljesedik és most ne kérdezzen többet.

*

Az események eleinte nem látszottak igazat adni jósnőnek. A leány szülei megtiltottak minden találkozást, eltörtek minden reményt és mikor a könyv, a rimánkodás nem használt, egy lázadó jelenet az anya és leánya közt provokálta a végső eszközt — az utazást. A család neki indult a nagyvilágnak, bejárva Szcíliát, Görögországot, Egyiptomot . . . s a szerelmes művész Kairóból kapta az anya kétségbeejtő táviratát: ő nagyon beteg: hívja önt, jöjjön rögtön . . .

Kairóba épp jókor érkezett, hogy szerelme végbucsuját fogadja . . . A hosszantartó elkeseredett harc, az örökös izgalom kimerítették gyöngye szervezetét.

Szó nélkül kezét nyújtja kevesének s meghalt. Holttestét visszahozták Párisba s az auteuili temető családi sírboltjában temették el és október 1-én a halott leány vőlegénye virágokkal terhelt kezekkel halad át a temetőn, kezében egy kis kulcsot szorongatott, ami menyasszonya csendes lakása ajtaját nyitja ki s amit a leány anyja adott neki:

De drága szerelme nem hallja őt jönni: mert alszik — alszik . . .

sára törekednek. A programból ki akarják hagyni az utopisztikus elméletet. A revizionisták befolyása mindjobban erősödik és ma még csak Bebel tekintélye képes őket ellen-súlyozni.

A másik irány a hivatalos program mellett tör lándzsát. Vezérei Bebel, Kautsky. Ezek dogmaként kezelik és magyarázzák a szociálista elméleteket, de a parlamentben azért ők is kénytelenek a viszonyokkal megalkudni és a német nemzet sovínisztikus törekvéseihez alkalmazkodni. A harmadik irány az *anarcho-szociálisták*, mely elítéli a párt alkalmazkodását és a szociálista pártnak a parlamentben való részvételét károsnak mondja. E mozgalom vezére Friedberg. Köréje az ultra radikális elem csoportosul. Szerintük biztosabb a győzelem, ha a szociálista párt a parlamentben nem képviselteti magát és megmarad az elmélet terén, forradalmi szellemben nevelve a munkásságot. Ennek a mozgalomnak jövője nincs. Olyan eszmék és elvek, melyek a passzivitást tanítják, ellaposodnak és az excentrikus emberek menedékhelyévé lesznek.

A jéni kongresszuson, ha nem is került sorra ezen csoportok között vitára, az ellentét érezhető volt. Bebelnek kellett közbelépni, hogy az ellentétek enyhüljenek és megnebonsák a pártegységet. Három fontos kérdésben is megnyilvánult a véleményeltérés. Először is összeütközött a párt a munkássággal. Ez különös, de úgy történt. A szociálista pártvezetőség rossz néven vette a Kölnben tartott szakszervezeti kongresszus higgadt álláspontját. A kölni kongresszuson állást foglaltak a *májusi ünnep és az általános sztrájk ellen*. Bebel ezen ellentétek ellensúlyozására három és fél óras beszédet mondott. E beszéd vázlata és ismertetése bevilágít a német szociálista párt helyzetébe. Bebel bevallotta, hogy dacára az 1903-ban elért választási sikerüknek, a birodalmi gyűlésen a befolyásuk nem növekedett. *A centrum dominál.* A politikai és gazdasági ellentétek nagyobbodtak. A munkaadók szövetségei erősödtek és a polgári osztály öntudata felette áll a munkásságénak. Míg ott teljes az egység, összetartás, addig a munkásság között szakadások, veszekedések folynak. A birodalmi gyűlésen az általános választói jog megszorítására törekednek és ezzel szemben a tömeges sztrájkot kell alkalmazni. Elítéli a pártban előbukkanó különféle árnyalatokat, támadja különösen a *anarcho-szociálisták* must. Kikel a szakszervezetek ellen, mert félnek a tömeges sztrájktól. Ugyancsak támadja Heine szociálista képviselőt, ki aggódik a tömeges sztrájk következményeit illetőleg. Bebel szerint vannak esetek, mikor minden aggodalomnak el kell hallgatni és momentumok, melyeknél mindenekelőtt a becsület dönt. Bebel egész beszédje hemzseg az olcsó demagógiától, frázisoktól.

Heine szociálista képviselő erélyesen védte az álláspontját. *Ismételten veszedelmesnek mondta a tömeges sztrájkot*, mert a győzelem nagyon kétséges. Utcái harcok elkerülhetlenek. *»Egy veszedelem kikerülése — mondta Heine — nem gyávaság hanem okosság. Nekem a nép vére sokkal drágább, sem hogy ily könnyelműen ily kétes és veszedelmes harcokhoz hozzájáruljak. A párt ilyen harcra ma még gyenge«.* Schmiedt Róbert, a munkás szakszervezetek szövetségének elnöke hasonlóan elítéli a tömeges sztrájkot, mely bukással, veszteséggel fog végződni. Legien szociálista képviselő ezt forradalomnak mondja.

Habár a hivatalos párt győzött és határozatait elfogadták, *aligha kerül sorra a tömeges sztrájk.* Németországban az általános választói jog ellen, melyet nemzeti szempontból veszedelmesnek tartanak, a birodalmi gyűlés legtöbb pártja foglal állást. A német nemzet nagyhatalmi törekvéseit látja veszedelemben a növekvő szociálistizmussal, mely izgat a militarizmus, a tengeri hajóhad szaporítása ellen. A német-birodalmi gyűlés magas niveauját féltik az erősödő demagógiától és a nagyravágyó, önértékes német nemzet háborítatlanul akarja fejleszteni hatalmát. És aki ismeri a német nemzet energiáját, az *biztosra veheti az általános választói jog megszorítását.* A szociálisták e megszorítással szemben nem merészelnek a tömeges sztrájkhoz fordulni, mert eltekintve a munkaadók erős szervezeteitől, magukra zudítanak az egész német nemzetet. *A tömeges sztrájk törvénytelen és nem osztályharcz*, mert a nemzeti termelés ellen irányul melynek megbénítása sújtja az egész nemzetet. Es ha a szociálisták ezen fegyverhez nyulnának, szembe kerülnek a német hadsereggel és az egész közvéleménnyel, mely akciójuk bukását már előre is biztosítja. Es hogy megnyire tudják a szociálisták, hogy a tömeges sztrájk kétélű fegyver, azt az elfogadott határozat is bizonyítja, melynek hangja gyenge és föltételes.

Az elmondott tényekből látjuk, hogy a szociálistizmus fokozatosan veszít veszedelmes jellegéből és csiszolódik a fönnálló körülmények és viszonyok nyomása alatt. Idővel — és ezt parancsolja a munkásság érdeke is — a szociálistizmus a revolúció helyett a reformok terére lép és egyoldalú osztályérdek helyett a közérdeket fogja szolgálni. *Minélunk a szociálisták radikálizmusát a vezérek felejtlenységének tudjuk be, de már most is, pl. az újjászervezett szociálisták nemzeti alapon állanak.* A legfontosabb szociálist kérdés a szociálista kérdés, melynek csak egy megoldása van. *Hagyják abba a szociálisták törvénytelen izgatásait, hazafiatlan agitációjukat és lépjenek nemzeti és reform álláspontra.* A munkások ezzel megbecsülhetetlen szolgálatot tesznek maguknak is. b.

A politikai válság.

A hivatalos lap vasárnapi száma — amint hire jár — *tizennégy új főispán* kinevezését közli.

Kubinyi Géza Komárommegye főispánja lesz. A többi közt van végzett földesúr, bő számmal miniszteri tanácsos, titkár, fogalmazó, országgyűlési képviselő, kormányparti újságíró és stb.

Ez a Fejérváry-kabinet hadereje. Valamennyi új megyei nagyság igen bizonytalan érzésekkel mehet ki a törvényhatóságába, mert nemcsak hogy egészen tehetetlen lesz az ellentálló municzipiummal szemben, hanem azt sem tudja, miképpen jut odáig, hogy ezt valami akcióval bebizonyíthassa a kormánynak. Ős időtől fogva az a gyakorlat, hogy a főispán csak beiktatásától kezdve gyakorolja főispáni jogait.

Viharos jelenetek, izgalmas botrányok egymást érik s a vége a dolognak, hogy a főispán a legtöbb esetben nem teheti le az esküt. Ami ezután következik: a retorzió. A törvényhatósági bizottság feloszlata, aminek ismét semmi haszna, mert a vármegyei tisztviselők

egészen szolidárisak s a jóléti bizottságok együtt maradnak.

Kristóffyék általános szavazati joga.

Állítólag egészen hiteles forrásból jelentik, hogy a kormány választói reformtervéből *hiányzik a titkos szavazás.* A választás nyilvános lesz s a választásnak az az *»általános«* jellege, hogy mindenki, aki elmul huszonnégy éves, írni és olvasni tud s bizonyos alacsony állami adót megfizet, szavazhat. A szavazás községeként történik Kristóffy általános titkos választói joga a mostanítól abban különbözik, hogy eddig az aktív választói jog a 20. évvel kezdődött, az írás és olvasás tudása nem volt kötelező, ellenben az adócenzus magasabb volt s a szavazás nem községenként, hanem a választókerület központjában folyt le. A reform jelentősége számokban az, hogy ma a választók száma körülbelül hat százaléka az ország népességének, míg a reform életbelépése esetén ez a százalék tizenegyre emelkedik. Ausztriában a lakosság 25 százaléka a választó.

Tisza István nyilatkozata.

Tisza István gróf tegnap reggel Budapestre érkezett. Megérkezése után nyomban érintkezésbe lépett a szabadelpvűpárt oszlopos tagjaival és huzamosabban értekezett velük.

A volt miniszterelnöknek ez az álláspontja:

— Meggyőződésem szerint a szabadelpvűpártnak az a feladata, hogy a havanhetes kiegyezés fentartását segítse. Ezt a történelmi feladatát sokkal könnyebben teljesítheti, ha a Fejérváry-kormányval szemben ellenzéki álláspontra helyezkedik. Különösen a jövőben lesz meg a haszna az állásfoglalásnak. Jól tudom, hogy a szabadelpvűpárt nem mindegyik tagja van velem egy véleményen. Azt is tudom, hogy sokan készek a kormányt támogatni. Hát csak támogassák. Kövesse mindenki a maga meggyőződését. Az én meggyőződésem az, hogy a szabadelpvűpárt még korántsem játszotta el a szerepét. Még jelentős tényező lesz és éppen azért én kötelességemnek tartom, hogy az utolsó pillanatig kitartsunk mellette.

Ezzel szemben úgy mondják, hogy a párt háromfertály része el van határozva, hogy az új kormánypárthoz csatlakozik. A kiválás a szabadelpvűpárt legközelebbi konferenciáján fog megtörténni.

Kossuth a revizióról.

Osztirák részről olyan eszmét vetettek föl, hogy talán a békés megegyezést létrehozhatná egy bizottság, amely a magyar országgyűlés és az osztrák Reichsrath tagjaiból alakulna. Ehhez most Kossuth Ferencz is hozzászóli és a következőképp nyilatkozik róla:

A függetlenségi párt rég óta hirdeti, hogy a 67-es törvények törölnődök.

De a függetlenségi párttal e válság alatt szoros és lojális szövetségben együtt küzdenek most oly pártok, a melyek ezt az elvet nem vallják.

Ezek a pártok is belátják azonban a súlyos válság szomorú világításánál, hogy a 67-es törvényeket a fejlődő nemzeti élet követelményeihez idomítani, fejleszteni nem lehet és hogy a 67-es törvények által teremtett alkotmányosság csak addig állhatott fenn, ameddig a többségnek nem volt más akarata, mint a királyi akarat.

Az együtt küzdő pártok tehát a függetlenségi és a 67-es alapon álló pártok elágazó felfogása egy középuton találkozik talán, a mely e kérdésre nézve is fenntartja a sötétkezett pártok összhangzó felfogását, melynek fentartására az országnak nagy szüksége van.

Ez a középut a *67-es törvények revíziója* lehet, még pedig oly irányban, amely a két állam egymás iránti önállóságát jobban kidomborítja.

Természetesen Ausztriának semmi köze

kutak, átbujhatatlan sziklaszorosok állják útját a kutatóknak. Most az E. K. E. kőtelhágcsókat készített a kutatáshoz, amely napokban teljes felszereléssel nagyarányban fog megindulni. A tirtalusi barlangnál a patak vizét anylin festékekkel fogják megfesteni, hogy megtudják a két barlang között van-e összeköttetés. Ha a kísérletek eredményre vezetnek, egy egy *üz* kilométer hosszú barlang rejtett világa nyílik meg a turisták előtt.

* **Rickl Gyula nem lesz főispán.** Fővárosi értesülések alapján mi is említettük, hogy Bihar megye és Nagyvárad város főispánjává Rickl Gyula miniszteri tanácsost akarja kineveztetni az új belügyminiszter. Ugyilátszik, ezt a tervet elajtották, mert a kinevezés hírére illetékes helyről megczáfolják. Keresik tovább a bihari főispán-jelöltet.

* **Megfellebbezett közgyűlési határozat.** Nagy-Várad város legutóbbi közgyűlésén elhatározta a törvényhatóság, hogy Nagyváradon egy ötödik kéményseprési kerületet létesítsen arra pályázott, illetve árlejtést hirdetett. A határozat ellen *úv.* Leitner Jakabné, akinek reáljoga van Újvároson a kéményseprésre és fia Leitner Lajos, aki Velenczén és Váralján személyjog alapján gyakorolja a kéményseprést, fellebbezést adtak be, mert az új kerület kihasználása az ő jogukat sérti.

* **Hamis bankó az adópénz közt.** Körösszeg Apáti község jegyzője és adószedője 5600 korona állami adót hoztak be tegnap a kir. adóhivatalba. A befizetett pénzek közül egy 50 koronás bankjegy hamis volt. A hamis bankjegyet azonnal lefoglalta az adóhivatal a jegyzőt és adószedőt pedig a rendőrség hallgatta ki a hamis bankjegy szerzésére vonatkozólag. Bűnügyi eljárás folyamatban.

* **Elhunyt gör. kath. lelkész.** A nagyváradai görög katolikus egyházmegyét gyász érte. Popp Antal lelkész hosszú és súlyos szenvedés után elhunyt. A családi gyászjelentés a következő:

Alólirottak fájdalommal telt szívvel tudatjuk, a jó férj, atya és testvér Popp Antal gör. kath. román lelkész hosszú és súlyos szenvedés után, életének 39-ik, papságának 13-ik évében történi gyászosan elhunytát. A megboldogult földi maradványai f. év október 28-ik napján, d. u. 3 órakor fognak a «Bihar megyei közkórházból» örök nyugalomra tetetni. Kelt Nagyvárad, 1905. október 26. Béke Hamvaira! *úv.* Popp Jusztina, szül. Hadzsi neje. Popp Antal, Popp Margit, Popp Hortenzia megboldogult gyermekei. Popp János, Popp Irén, Popp Kornél megboldogult testvérei. Hadzsi Péter és neje Gavrilucz Helén. Hadzsi Emil és családja; Tóth József és családja: Milián Juliánna, Milián Mária, Szilágyi György és családja mint rokonok.

* **A ref. egyházkerület őszi közgyűlése.** A reformátusok legnagyobb egyházkerülete tegnap tartotta Debreczenben őszi közgyűlésének első napját. A közgyűlés igen népes volt. Az első nap fontos tárgyak nem kerültek napirendre. A közgyűlést ma folytatják.

* **A villamos vasut felebbezése.** A nagyváradai városi villamos vasut részvénytársaság területet kért a várostól a Nagypiacz-téren egy teher fel- és leadó-állomás részére. A tanács a szénapiacz helyén jelölte ki a szükséges területet s ennek átadását javasolta, azonban a közgyűlés leszavazta a tanács javaslatát, mert nem akar ingyen területet adni a villamos vasutnak. A vasuttársaság igazgatója tegnap felebbezést adott be a közgyűlés ezen határozata ellen. Hivatkozik arra, hogy az általa fizetett 126,000 korona ellenében részére átengedett régi sertésvásártérből a városnak a miniszter jóváhagyásától függővé téve, visszaadott 7500 négyszög méter területet a villamos telep céljaira, azzal a kikötéssel

hogy ha szükség lesz, megfelelő más területet ad más helyen a város. A Nagypiacz-téren csak 3600 négyszög méter kért a társulat s ezt megtagadta a város, tehát most joga van visszakövetelni a villamosteleg részére átadott területet, annál inkább, mert a miniszter nem hagyta jóvá a terület visszaadását. Mivel pedig a villamos teleppel a kérdéses területet beépítették, köteles a város más területtel kárpótolni. Kéri a minisztert, hogy a közgyűlés határozatának megsemmisítése mellett, a Nagypiaczon kijelölt terület átengedését hagyja jóvá.

* **Tolvaj pinczér.** Dombi János kovácssegéd Bem utca 6 sz. a. levő lakásáról eltűnt tegnapelőtt egy ezüst óra hosszú lánczczal és egy sárgaköves arany gyűrű. Károsult panaszára a tolvajt tegnap elfogta Dienés István rendőr-ellenőr Gencs János borosjenői születésű faczér pinczér személyében. Gencsnél, aki lakótársa volt. Dombinak, megtalálta a rendőrség az ezüst óráról szóló zálogjegyet. A gyűrűre vonatkozólag azt adta elő, hogy azt eladta egy Faragó Samu nevű ügynöknek. A tolvaj ki tettét beismerte lezárták.

* **Havas eső.** A poézis lágyságával olvastuk fővárosi és dunántúli lapársaink egybehangzó jelentését az idei hó első debűjéről. Budapestről, Pécsről, Nagykanizsáról, Barcsról, Dombóvárról havazást jelentenek a lapok, ugyszintén Felsőmagyarországról is, ahol különben nem újság az ilyesmi október végén. Így hát mi is vártuk a puha, fehér pihéket s a hangulatot. Bezzeg a gazdák nem várták. Nekik egyébként még most is kárt tehet. Nekünk lucskos, havas esőben volt részünk tegnap este, nyilván változatosság okáért, miután napok óta csak egy tisztán szakad ránk az eső Havak nélkül ugyan, de tavakkal az utczákon. A Körös felső vidékén is nagy esők grasszálnak most állandóan. A városon keresztül hatalmasan megnövekedett árral hömpölyög a folyó. Felszínén piszkos hullámokat vet. Sötéte, tompa morajlással rohan tova, mint az élet, amely annyi szennyet vet föl néha kifürkészhetetlen mélységeiből.

* **A kondás kirablói.** Tegnap számbunkban megirtuk, hogy *Kogyilla* György, szilasi pusztán szolgáló kondást furfangos módon két csavargó kirabolta. A rendőrség a tetteseket tegnap kinyomozta és elfogta Hegyközujlak községben Kis Gábor és Finta Sándor notórius gazemberek személyében, kiknél az elrablott 76 korona 80 fillért csekély hiánnyal meg is találták. A rendőrség beszállította őket az ügyészségre, hol kihallgatták őket és beismerték tettüket.

* **Rövid hírek.** *Eltűnt leány.* Monospetri községben Husz János olnármester tizennégy éves cselédje *Barta* Erzsébet tegnapelőtt este vizet mert a Berettyón. Azóta nyoma veszett. Korsóját megtalálták. Valószínűleg a vízbe fult. — *Agyonnyomta a fa.* *Kozák* Flóra alsólugosi lakosra ma délután a felsőlugosi határban fával rakott szekere rádőlt s agyonnyomta.

* **Időjelzés.** A magyar királyi központi meteorológiai intézet időjelzése október 27-ére: Hűvös, délen és keleten sok helyütt csapadék.

x **Dóra-crém** a legjobb pattanások szeplő, sömör és napégetés ellen *ára 1 kor, Dóra-szappan 70 fillér,* készíti „**Kigyógyószertár** Nagyvárad, Bémer-tér Telefon: 431. szám.

x **Ruhabeszerezésre** ajánljuk az uri közönség szives figyelmébe **Lebovits és Weisz** angol uri-divat szabó czéget *Nagyvárad, Főutca,* Orsolya-zárda-épület.

IRODALOM.

Magyar Gazdák Szemléje.

A kiváló gazdaság társadalmi folyóirat október havi füzeté a következő változatos, érdekes tartalommal jelent meg:

Fogyasztó és értékesítő szövetkezetek kongresszusa. Cs. E. A német szocializmus válsága. b. A külföld véleménye. K. K. I. A mezőgazdasági cselédek viszonya Hontvárm. északi részén. *Rudnay.* A magyar állam mezőgazdasági szociálpolitikája. *Czettler* Jenő dr. A közlejtő szociális feladatai. *Geöcze* Sarolta. Lagnó község monográfiája. Ifj. *Bekszid* Miklós. Különfélék: Husnagyvágó Budapest. — A manheimi kartellvita utóhangjai. — A kartellek és trustök kérdése. — A munkás betegsegélyző törvény módosítása. — Nagy Budapest. — Kínai és japáni munkabérek.

Mai vezércikkünket a füzetből vettük át.

A Borromeus című, Győrött, *Gerebenics* Sándor, győri székesegyházi hitszónok gondos szerkesztésével megjelenő predikációs havi folyóirat ez év utolsó füzetéhez csatolt tartalomjegyzék tanuskodik arról, hogy a jeles folyóirat kiváló segédeszköz a lelkeskedő papság kezében, mert csupa korszerű, életbevágó tárgyat dolgoz föl tökéletes formában a vasár- és ünnepnapokra, valamint a legkülönfélébb alkalmakra közölt szentbeszédekben. Méltán rászolgál e derék folyóirat a legteljesebb elismerésre, amiben részesítették is neves, előkelő egyházi férfiak.

Különösen említést érdemel, a folyóirat *kereszténytanítások* rovata. Teljes elismerésre és pártolásra méltó a szerkesztő ama terve, hogy az egész *katekizmust* föl készül dolgozni *templomi keresztény-tanítások* alakjában.

A lelkeskedő papság ama tagjainak, akik segédeszközt keresnek a szószéki sikeres működésre, jobbat nem tudunk ajánlani a Borromeusnál, amely havonta 5 ives füzetekben jelenik meg, és ára: 8 korona. Megrendelési címe: *Gerebenics* Sándor, Győr.

SZÍNHÁZ.

Heti műsor.

Péntek: Michu leányok.

Szombat: Michu leányok.

Vasárnap: d. u. Dunanan apó és fia utazása. este: Józsi.

Michu leányok.

Hogyan lehet régi ötletből kedves ujdonságot csinálni, azt dokumentálták a Michu leányok szerzői. Egy egyszerű gyermekcseréből, a régi szinpadai szerzők elkoptatott fogásából csináltak meglepően kedves, sikerült operettet.

Des Ifs francia tábornok a forradalom kezdetén menekülni volt kénytelen s odaadta nevelni ujszülött kis leányát Michunek, a derék szatócsnak. Michunek épp akkora kis leánya volt s a két gyermeket összekeverték: nem tudják megkülönböztetni, melyik a saját gyermekük. Felnevelik őket egyforma szeretettel s nincs is baj addig, míg Des Ifs tábornok vissza nem tér s nem követeli a leányát. A tábornok egyuttal vőlegényt is hoz a lánya számárára. A baj megvan: Michuék egy helyett két lánnyal számolnak be. A zavart növeli az, hogy a bemutatott vőlegénybe beleszeret mind a két leány. Egyik mégis lemond róla a másiknak kedvéért, míg végre az igazi uri természet kitor az egyikből, a szatócskedv a másikból s a zavart a természet oldja meg. Egyik Michu leány lesz a tábornok leánya, a másik a boltos segéd felesége.

A mese ötletes, pompás humortól duzzadó dialogba van öntve. Eltérően az újabb operettekől, a szövegben is igazi élvezetet talál az ember; a szövegíró humora gyakran fölébe kerekedik a zeneszerzőnek. Bár el kell ismerni, a zene is meglehetősen értékes alkotás. Nem örökbecsű, de általánosan érthető, könnyed muzsika, amelyben néhány igen dallamos, csinos részlet is akad.

Az előadás megfelelt a darab színvonalá-

nak. Első sorban a rendező, Palásthy ügyeskedett a gyors menettel, a színes csoportosítással. A két czimszerepben *Aradi Aranka* és *Gerlaci Hermin* kaptak sok megérdemelt tapsot. Duettjeiket jobban is összetanulhatták volna, az igaz. De a mi a játékbéli kettőst illeti, azzal ragyogtak s azzal a közvetlen játékkal arattak diadalt. Pompás figura volt *Bérczy*; nagy derűtséget keltett minden jelenésben, hasonlóképp *T. Pogány Janka* is. *Székely Gyula* hatalmas, impozáns baritonja most is vezérszerepet vitt; Tihanyi remek játéka, melyet a II. felvonásbeli vizívó jelenet után nyílt színen megtapsoltak, nem kevésbé. Külön dicséretet érdemel Palásthy s egy katonás aggszűz szerepében Simon Mariska.

Énekar, zenekar kifogástalanok. A darab többi előadása a közönség nagyobb pártolására is érdemes. *Dr. K. A.*

Az első ifjúsági előadás. Tegnap délután egészen más volt a színház belső képe, mint máskor. Mosolygó gyermek arcok kíváncsi értelmes és kevésbé értelmes nebulók, rajkók és komoly diákok töltötték meg a színházat. Ha olyan zsufolt háza volna Somogyinak minden este, akkor bizonyára olyan társulata is volna városunknak, amelylyel Shakespeare urat és társait gyakrabban állíthatná elő a drámára és tragédiára áhító publikum elé. Gyönyörűség volt nézni azt a hatalmas gyermektömeget, amely minden figyelmét a színpadra irányította. A felsőbbek már tudják ki az «Medea», el is tűnődnek felette, az alsóbbak? — nézik, nézik s megértik — majd. De azért a lelkek gyönyörködött. A szünetek közben élénk gyermek zsvaj töltötte be a színházat. A délutáni előadásról ugyanazt mondhatjuk, mint az esti előadásról mondtunk. Örülünk, hogy tegnap megkezdődött az ifjúsági előadások sorozata, csak úgy ne járjunk, mint a múlt években, amikor is a tél folyamán az ifjúsági előadások — befagytak.

ZENE ÉS MŰVÉSZET.

Weston Willy és dr. Fodor Oszkárné hangversenye. Szokatlan nagy érdeklődéssel várják *Weston Willy* hazánkfiának egyetlen *Wagner-estélyét*, melyet a művész október hó 31-én a Kereskedelmi Csarnok dísztermében fog megtartani. *Weston* művészi egyénisége és jelen debütje azért érdekes, mert a művész mint hivatott *Wagner* interpretator meglepő orkesztrális hatásokat produkál a zongorán. Az estén *dr. Fodor Oszkárné* operaénekesnő is részt vesz. Jegyek válthatók: *Vidor Manó* könyv- és papírkereskedésében Nagyvárad, Bémer tér.

Igazságszolgáltatás.

Emberölés a korosmában. *Sz. Csapó* Imre és fia *Sz. Csapó István* furtai lakosok ápril 12-én agyonlőtték régi haragosukat, *Vig Mihályt*, a berettyószentmártoni korosmában. Ügyüket tegnap vette tárgyalás alá az esküdtszék, amely a késő esti órákig sem hozott verdiktet.

TÁVIRATOK.

A válság.

Hírek a kabinetéről.

Budapest, okt. 27. (Saját tud. táv.) A kormány kevés életjelt ad magáról. *Kristóffy* megsemmisítette Biharvármegye, Szatmár-Németi és Debreczen városok

határozatát a passzív rezisztencia ügyében. — *György Endre*, volt földmivélségi miniszter Bécsben volt audiencián, hogy megköszönje lemondása elfogadását. — A félhivatalos villámokat szór a törvényhatóságokra. Megfenyegeti őket a dotáció elvonásával, ha nem engedelmessékednek a kormánynak — A kabinet egyik előkelő embere, *Tahy Isván* Pestvármegye új főispánja megjelent a vármegyházán, ahol *Fazekas Ágoston* főjegyzővel hosszabban tanácskozott. A megye 65-ös bizottsága *Prónay Dezső* báró elnöklete alatt ülést tart.

A szabadelvűpárt.

A szabadelvűpárt most ismét beszéltet magáról. *Tisza* megjelent a régi gárdában, mintha ismert fanatizmusával új életre akarná galvanizálni volt hiveit. Ugy látszik mindenáron ellenzékét akar alakítani. Ma délután a fővárosba érkezett, hosszabb tanácskozást folytatott *Vojnich István* báróval, kivel arra a megállapodásra jutott, hogy a kormánynak a választói jog általánosítása kérdésében elfoglalt álláspontja már magában véve elegendő ok arra, hogy ellenzékbe menjenek át. A szabadelvűpárt este népes értekezletet tartott, már a menyiben a mai viszonyok között a pártban egyáltalán szó lehet népességről.

Este 7-kor megjelent hálátlan vazzalusi között *Tisza*, akit nagyon szívélyesen fogadtak. Alig, hogy belépett, szivarra akart gyújtani. Ekkor mellette termett *Gajári Géza* udvariasan megkínálta tüzzel.

— *Gyujts rá kegyelmes uram, hátha utoljára adok neked tüzet.*

Tisza válasz nélkül hagyta csipős szellemeskedését volt jobbagyának. Csoportok képződtek a klubhelyiségben, a melyek élénk beszélgetés közben tárgyalták a közeljövő eseményeit és fejleményeit.

Tisza gyérszámú hivei arra az álláspontra helyezkedtek, hogy *Kristóffy* választási reformja romlásba dönti az országot, hazafias, becsületbeli kötelességüknek tartják tehát, hogy ellenzékbe menjenek.

A koalíció O-Budán.

A főváros III. kerületében a koalíció jelöltje függetlenségi programmal *Széchenyi Aladár* gróf.

A szászok.

Az erdélyrészi ágostái evangélikus konvent német fölfolyamodással élt a népoktatási reform ellen s egyben fölkinálta magát az emberekben szörnyen megszorult kormánynak.

A fölfolyamodást *Müller* szuperintendens és *Fritsch* titkár nyújtották be a konvent nevében. *Szent Istvánra* hivatkoznak s azzal érvelnek az első apostoli király mondásából kiindulva, hogy az egynyelvű, egyfajú államok gyöngék és törékenyek. A sérelmes rendelet a korona jogkörét is érinti. Az állampolgárokat csak törvényekkel s nem törvénytelen rendeletekkel lehet kormányozni. A fölfolyamodás végül azzal zárul, hogy áldja, védje, óvja a királyt.

A Zeysig-ügy.

Budapest, okt. 27. (Saját tud. táv.) *Fraenkel Sándor* tolmács ma készült a röpirat magyar fordításával. *Bakonyi* vizsgálóbíró ismét kihallgatta *Banethet*.

NYILTTÉR.

Dr. Adorján Ármin

ügyvédi irodáját

Nagy-Teleki-utcza 5. sz.

(Köblös-házba) 1355.

helyezte át.

TÖRT SZÁMOK

TANÍTÁSA ÉS TANULÁSA

középiskolába készülő
tanulók, kisiparosok
és kisgazdák számára.

Irta: **RÁTKAY JÓZSEF.**

Kapható a

Szent László nyomdában.

Szilágyi Dezső-utcza 5. sz.

Ára 20 fillér.

Videkre 25 fillér előleges beküldése
mellett bérmentesen küldetik meg.

REGÉNYCSARNOK.

A sellő.

Irta: **Wells H. G.** — Angolból fordította — r.

A hogy vele *Buntingné* bánt, valósággal bihetetlen lenne, ha nem tudnók, hogy minden hátrányos tulajdonsága daczára a sellő végteleenül kedves lény volt. Ennyit elismert *Buntingné* is későbbi beszélgetések folyamán, melyeket unokatestvéremmel, *Melville*-l folytatott. Egy ideig valami barátságos bensőség volt közöttük; és unokatestvérem, ki meglehetősen kíváncsisággal van megáldva, sok érdekes dolgot tudott meg az «odabent» folyó életről, — mert a sellő ezt a kifejezést használta. A sellő eleinte igen hallgatag volt a kíváncsisággal szemben, de később engedett a kändiságnak.

«Kétségtelenül áll, írja unokatestvérem a naplójában, hogy a tenger alatti életről való fogalmainknak, mintha ott csupa korallbarlangok volnának, váltakozva holdfényvel és sziklás partokkal — alapjukban meg kell változniok»

Ez irodalmi dologban például teljesen szabad azt olvasni, amit az ember akar. *Melville* nek nem is tetszik ez a szabadság. Lefestett sellő, aki a tengeri füből szőtt függő ágyban pihen, pásztorbottal egyik kezében, a másikban tizenhat foszforeszkáló hallal — ez szép, de

messze áll a valóságtól. Mindenféle a változás érvényesítési akaratát a dolgok felett, mindenféle s még a halhatatlanok között is a modernség hódít. Ugy gondolom, még az Olympuson is van haladópart s van egy új Phaeton, aki a mellett agít, hogy atyjának lovait valami nap motorral helyettesítsék. Kedves Melville! Vég-telen sok adatot kapott a tenger mélyének életéről.

Természetesen nem nyomtattak könyvet »odalent«, mert a nyomdafesték odalent hamarosan szét folyt volna? hanem azért a szárazföldi irodalom legnagyobb része egy vagy más uton hozzájuk került.

Jól ismerjük irodalmukat, mondá a sellő. Igen előkelő olvasóközönséget alkotnak s kezeiken egész hatalmas elsülyedt könyvtárt tart forgalomban az árapály. Forrásaik különbözők, néha igen különösek is. Sok könyvet az elsülyedt hajókon találók.

— Valóban, ez lehetséges, mondá Melville.

— Hajónkint egy könyv, folytatta a sellő.

A személyszállító hajókról rendszeren lehuil egy-két könyv vagy folyóirat. Minket ledobnak, átolasás után. Alkalmilag a könnyebb irodalom termékei is tengerbe kerülnek. Melville szerint a kiadóknak épp úgy kellene könyveikből fölösleges példányokat a tengerbe dobni, mint ahogy a kórházaknak és a fogházaknak adnak belőlük.

— Ezt nem fogják általánosságban elismerni.

— Óh igen, mondá Melville.

Más uton-módon is gazdagodnak a tengerek. Ugy hogy egész gazdag angol könyvtár van a La-Manches csatorna fenekén. A lipcei Tavelnits czég angol könyvei, a melyeket az angol törvények értelmében britt területre mint külföldön nyomtatott angol könyvet bevinni nem szabad. — teljes számmal megvannak, bizonyosan az utolsó pillanatban dobál a el őket valami lelkiismeretes, vagy félnék utas.

Ha ismerjük a módokat, a hogyan ezek a könyvek összegyűltek, valóban meglepetésse

kell hallanunk, hogy a költészeti elem túlsúlyban van a mély tenger könyvtárában. Unokatestvérem arról is felvilágosított, hogy a változatos ilhuztrált folyóiratok s legkivált a divatlapok sokkal nagyobb becsületnek örvendenek, mint a regények s nagy érdeklődéssel és kíváncsisággal olvassák őket.

E ponton mintha Melville valamit érteni látszott volna azokból az okokból, melyek ezt a mesés hölgyet szárazra hozták.

— Régóta szeretünk volna már divatos ruhákat beszerezni, mondta, aztán hozzátette valami különös nevetéssel:

— Nem áll, hogy mi nőietlenek vagyunk, Melville ur. Mindössze — a mint már kifejtetem Buntingné asszony előtt, figyelembe kell venni az ember körülményeit — hogyan reméljem én, hogy a víz alatt valami csinos dolgot kapjak? Képzelve csak: pl. szalagot!

— Összegyűrve!

— Nedvesen!

— Szóval tönkre menve!

— Aztán tudja, folytatta a sellő szomorúan, a haj!

— Csakugyan! szólt Melville. Az soha sem száraz!

— Pontosan úgy van.

Unokatestvérem új világosságra bukkant a régi nyomon.

— És azért! régi időkben.

— Ugy van! kiáltott közbe a sellő. Ugy van! Mielőtt ez a sok kiránduló, vitorlázó s más népség lett volna, kijöttünk, leültünk és a napon sütkéreztünk. S akkor valóban csinálhattunk fejéket. De most. (Folyt köv.)

KÖZGAZDASÁG.

A gabonatözsde határídeje.

Budapest, okt. 26.

Buza okt. — — — —	16 38
Rozs okt.-re — — — —	13 16

Tengeri április 1906 — — — —	13 38
Zab ápr.-ra — — — —	13 16
Repeze aug.-ra — — — —	21 06

Értéktözsde.

Budapest, okt. 26

Osztrák hitelrészvény — — — —	678 —
Magyar hitelrészvény — — — —	706 —
Leszámitoló bank — — — —	499 —
Rimamurányi — — — —	548 —
Osztrák-m. államvasuti részvény	681 75
Közuti vasut — — — —	582 50
Városi villamos vasut — — — —	316 50

Hivatalos árfolyamok.

A budapesti áru- és értéktözsde 1905 okt. 26-án.

Magyar aranyjárdék 4% — — — —	114 30
Magyar koronajárdék 4 — % — — — —	95 55
Magyar koronajárdék 3 1/2 % — — — —	86 55
Magyar földtehermentesítési kötvény 4% — — — —	97 75
Horváth-szlavon földtehermentesítési kötvény — — — —	97 50
Magyar nyerevény sorsjegy-kölcsön — — — —	2 19
Tisza-szab. és szegedi sorsjegy-kölcsön — — — —	161 —
Osztrák járdék papírban — — — —	100 —
Osztrák járdék ezüstben — — — —	100 70
Osztrák járdék aranyban — — — —	119 —
Osztrák korona járdék — — — —	100 —
1860. oszt. államsorsjegyek — — — —	1 60
Osztrák-magyar bankrészvény — — — —	16 42
Magyar hitelbank részvény — — — —	785 25
Osztrák hitelbank intézeti részvény — — — —	677 —
Osztrák-magyar államvasuti részvény — — — —	677 —
20 frankos arany (Napolendor) — — — —	19 14
Német birodalmi márka — — — —	117 45
London vista — — — —	240 30
Páris vista — — — —	45 50
20 márkás arany — — — —	23 49

A szerkesztésért felelős:

Dr. VUCSKICS GYULA.

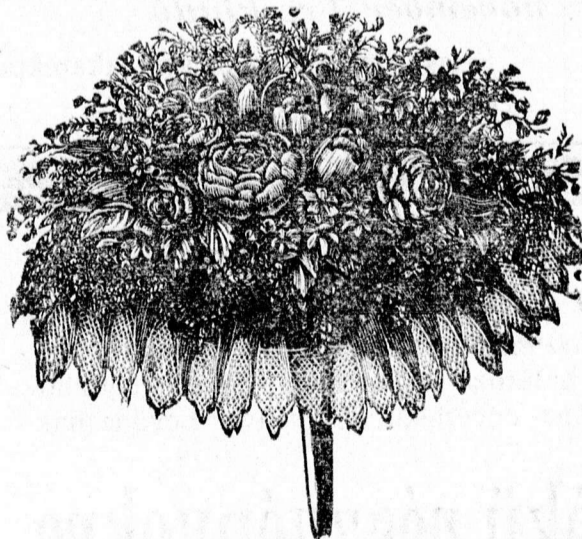
Legnagyobb kereskedelmi- és műkertészet az országban a nagyvárad-velencei

Műkertészeti- és rózsatelep

Kertészeti-telep: NAGYVÁRAD-VELENCE, 194. SZÁM
Helyi és megyei telefon összeköttetés

Sürgöny-czim: Műkertészeti-telep Nagyvárad.

Virág-csarnok: NAGYVÁRAD, FŐ-UTCZA (Bazár-épület.)
Telefon összeköttetés.

CSOKROK

menyasszonyi, koszoruleányi, bái vagy bármely alkalmi szép berlini papirtartóval 1 forinttól 3 forintig — Csokrok atlasztartóval 3 frt 50 krtól 6 frtig. — Csokrok a legfinomabb kivitelben, finom selyemtartókban, 8 forinttól 12 forintig, rózsá és Caméliákból, ami azelőtt 15 frittól egész 20 forintba került. — Csokrok a legnagyobb mintájuk, legújabb párisi mintá szerint a legfinomabb selyem, csipke és atlasz tartókkal 18—25 forintig, ami azelőtt 40 forintba került.

Élő virágokból: Koszoruk: igen szép, tartós zöldek és szép virágokból diszitve 1—3 forintig. — Babérkoszoruk: ovál vagy kerek alakban, igen szép virágokból diszitve 2—5—10 forintig. — Ficus és Magnolia koszoruk: a legnagyobb mintájuk, a legértékesebb és legfinomabb virágok és palmlombokkal diszitve, szalag és aranyfelirással 10—25 forintig, ami azelőtt 35—40 frtba került. A fentirt összes kertészeti tárgyak művirágból 20%-al olcsóbban készíttetnek.

100.000 drb. nemes rózsá. Alacsony törzsű gyöknes (vurczellecht) darabja 20 kr., 100 darab 18 forint. — Magas törzsű rózsá 3—5 lábíg, 1 drb 40 kr., 100 darab 35 forint. — 100.000 drb. legnemesebb gyümölcsfa, gyönyörű szép koronás fák, — melyek már a következő évben teremnek, darabja 35 kr, 100 drb. 35 forint.

Szöllő-oltványok: az összes eddig ösmert legjobb fajokból összeállítva, 12 borfaj és 12 lugas és csemege faj, melyekről faj és árjegyzék kívánatra azonnal bérmentve küldetik.

Farkas József kereskedelmi műkertészete Nagy-Váradon.

Új üzlet.

Tisztelettel van szerencsém értesíteni a mélyen tisztelt vevőközönséget, hogy helyben a

Fő-utcán

újjonnan épült Stern-palotában, a Széchenyi-szállodával szemben egy

fűszer-, csemege- üzletet nyitottam.

Hol is mint városunkban jelenlegi vállalatom hézagot pótló intézmény, amennyiben főelvem a legkisebb bevásárlásnál is a nagybani árakat alkalmazni a legfinomabb elsőrendű áruk és pontos előzékeny kiszolgálás, amidőn is kegyes támogatásukért esedez

mély tisztelettel:

Blaha Istvánné.

Helybeli megrendelések azonnal házhoz küldetnek, vidékiek díjtalan csomagolással vasúthoz szállítva.

Butorvásárlók figyelmébe!

Olcsó

BUTOR

gyári árban, kezesség mellett háló-, ebédlő-, szalon és wriszoba berendezések, valamint egyes butor-darabok a

Magyar Műbutorgyár
Részvénytársaságnál

Nagyváradon, Fő-utca elején.

Üzletvezető: **PORJESZ HERMAN.**

Teljes lakás-, kávéház- és szálloda-berendezések műipari vállalata.

Kivánatra rajzok és költségvetések.

Hirdetés.

A »Nagyváradai Hitelbank Részvénytársaság«-nál levő »Első leány kiházasítási egy-let« vezér-ügynökségének vezetésére egy óvadékképes, már e téren több évi gyakorlattal bíró, teljesen jártas

Titkár 1851.

felvétetik.

Sajátkezüleg irt pályázatok *f. évi november hó 15-ig* nevezett bank vezér-igazgatójához benyújtandók, a hol a feltételek megtudhatók. Később érkezett pályázatok figyelembe nem vétetnek.

Az állás *f. é. december hó 1-én* elfoglalandó.

Nagyvárad, 1905 október hó 23-án.

SÁRKÁNY S.

Bankháza, BUDAPEST, VI., Ó-Utca 6.

Telefon 80-89. a magyar királyi szab. Oszlállysorsjáték főárusítója. Telefon 80-89.
Sürgőnyezim: Sárkányék Bpest. Folyó számla: Pesti m. keresk. banknál és a m. kir. postatakarékpénztárnál

Legmagasabb pénzkölcsönt nyujtok sorsjegyekre és értékpapírokra, bárhol elzalogosított sorjegyeket saját pénzemen kiváltok és ezekre nagyobb kölcsönt adok; letétjegy, zálogjegy beküldendő. Kedvező feltételek mellett a kölcsön részletekben is visszafizethető.

Budapesti és Vidéki kereskedőknek, iparosoknak váltóit leszámítolom és könnyen törleszhető váltó és személyhitelt nyujtok.

Tisztviselők és katonatisztek amortizációs kölcsönt kaphatnak.
Háztulajdonosok és földbirtokosoknak

II-ik és III-ik helyre való betáblázásra azonnal folyósíthatok.

Semmiféle **előleges jutalékot nem kérek**, ugyszintén minden levelet, válaszbélyeg nélkül is, rögtön elintézek.

SÁRKÁNY S. Bankháza Budapest, VI., Ó-utca 6.
25 év óta törvényszékiileg bejegyzett cég

Megjegyzés: A XVII-ik sorsjáték I-ső osztályu sorsjegyei már megjelentek és kérem egyuttal b. megrendeléseit, a legjobb és legpontosabb kiszolgálásról előre biztosítom, minden nyereményt azonnal kifizetek.

A következő szerencse számokat ajánlom, mert ezek nagy nyereménnyel még nem lettek kisorsolva:

2979	1218	12953	16065	35733	44596
51325	58162	80847	99191	101580	105655

K i v á g a n d ó.

Megrendelőlap.

SÁRKÁNY S. bankháza Budapest, VI., Ó-utca 6.

Megrendelem önöknél a számu sorsjegyet

és ennek árát postautalvánnyal küldöm kérem utánnenni

A nem kívántat

Név:

tessék kihuzni.

Lakhely: u. p.

HIRDE T É S E K

jutányos árban felvétetnek

a

„TISZÁNTÚL“

kiadóhivatalában.

Kiadó lakás.

A Nagypiacz-téren, Mandel-féle házban 4 utczai szoba s a hozzá tartozó mel-lékhelyiségekből álló emeleti lakás **1905. november 1-re kiadó.**

Értekezhetni a »Polgári takarékpénz-ránál« Kossuth-utca 4 szám. 11262

HIRDETMÉNY.

A »Biharmegyei takarékpénztár« 1905. január hó 18-án tartott rendes közgyűlésének határoza értelmében a takarékpénztár jelenleg forgalomban levő 200 korona névértékű részvényei bevonatnak és *mai naptól kezdve*

600 kor. névértékű részvényekre

kicszeréltetnek; és pedig: minden 3 régi részvény, illetőleg 2 régi részvény és 1 új részvényre vonatkozó teljesen befizetett ideiglenes elismervény, végül 6 átvételi jog gyakorlatát tanusító igazolvány ellenében *1 drb. új 600 korona névértékű részvény adatik ki.*
Nagyvárad 1905. június hó 5-én.

Biharmegyei Takarékpénztár
igazgatósága.